

Reliquias agnosceret; verum etiam diligenter cavit, ne certis Reliquiis falsae aliquae supponerentur, et proponerentur ad adorandum. Diligentissime scilicet sigillatas custodiri voluit, sanctissimeque servari sacratissimum hoc depositum. Hunc morem indicare videtur Lucianus ille, cui revelatae fuerant Sanctorum Stephani, aliorumque Reliquiae, dum haec ait in *Epistola ad omnem Ecclesiam* capite octavo: *Et osculantes sacras Reliquias, iterum clauerunt.* Ubi ossa B. Maximiani Ravennae Episcopi in Syndone posita sunt; *eadem Syndone ligata, sigillum ex latere suo Pontifex annulo signavit,* inquit Agnellus capite septimo vitae eiusdem S. Maximiani. S. Zenonis ossa firmiter circumsepta, annuloque ab Episcopo sigillata discimus ex Historia Translationis eiusdem Sancti. Custodienda porro tradebantur aut Episcopis, aut certe vitae sanctitate probatissimis.

DE SACRIS IMAGINIBUS.

CAPUT I.

De veneratione cultuque Sacris Imaginibus a Christianis adhibito.

I. Qui Imaginibus primi (1) omnium denuntiavere bellum, suere veteres illi haeretici; quos nemo potius inter Christianos, quam inter gentiles numerandos non existimet, Marcionitae, Manichaei, ac Phantasiastae. Gravissimum sacrae Imagines subiere discrimen, quum Leo Isaureus (Conon antea dictus) imperium est assecutus. Gregorius Papa eius nominis secundus, cum Leonem ab hac insania delerrere non potuisset, de Concilii Romani sententia, tam illum, qua eadem haeresi contactos subiecit anathemati. Constantinus Copronymus, qui paternam aemulatus impietatem, et illius furorem supergressus, multa in cultores Imaginum viros sanctos immania, et nefaria decrevit. Copronymo successit Leo

eius filius, paterni in Imagines odii ac furoris haeres. Post Leonem imperavit Constantinus cum Irene matre sua: his imperium administrantibus, cum Tarasius Constantinopolitanus Patriarcha esset electus, non prius ad hanc capessendam dignitatem adduci passus est, quam de Cultu Sacrarum Imaginum restituendo facultatem nan- cisceretur, et tempore sui Patriarchatus habita est Syndodus Oecumenica ab Hadriano Romano Pontifice, in qua constitutum fuit Imagines sacras cultu et adoratione dignas esse et damnati fuerunt qui eas respuere, aut frangere, ac demoliri audebant, quos *Iconomachos*, et *Iconoclastas* nuncuparunt. Joannes Wiclef etiam, obiter tamen attigit Imaginum reprehensionem, sed discipuli eius acrius postea Imagines oppugnaverunt. Vide Thomam Waldensem, tom. 3. tit. 19.

II. Ex omnibus antiquitatis exemplis expressissimum illud est, et ante cetera memorandum, quod Eusebius Lib. 7. c. 18. (ut alibi diximus), narrat de muliere, sanguinis profluvio laborante, et ab Christo Domino sanata, ad eius beneficij propagandam memoriam, aereum statuam erexit in honorem Salvatoris; quae Caesareae Philippi quam Paneadem vocabant, adhuc Historici illius aetate visebatur. Cui et miraculum accessit herbae cuiusdam novae inusitatae formae: quae ad pedes statuae pullulans, morborum genera omnia curabat. Quo ex miraculo liquet, non damnandas, neque divina lege interdictas Imagines, aut in idolorum censum, numerumque relegandas; ut impie iactant Iconomachi. Non enim miraculis sancire res nefarias, et illicitas divina solet bonitas. Atque hoc verissimum esse persuadet illud, quod eamdem ex Eusebio narrans historiam addit Sozomenus Lib. 5. cap. 21.; *Cum illam Christi statuam gentiles ignominiose tractam confregissent, Christianos eius frustra collegisse, et in Ecclesia reposuisse: ubi hodieque (ait Sozomenus) asservantur.* Ex quo intelligimus, Christianos per illud tempus adeo ab Imaginibus non abhorruisse, ut earum fragmenta ab ethnicis dispersa in honore haberent ac pretio. Theodorus Studites sanctitate, et do-

(1) Trombelli, *De Cultu Sanctorum*. Dissertatio VII. cap. II. et seqq.

etrina clarissimus, sic Leonem Imperatorem, sacris Imaginibus adversantem, est allocutus pag. 34. tom. V. Operum Sirmondi n. 69. Vitae Theodori Studitae: Nec locus ullus est, non regio, seu domus, in qua divinae Imagines affixa non sint: quippe omnibus veneranda res est, cui temporis lapsus, et auctoritas honorem conciliarunt. Ambrosius in Epistola quinquagesima tertia Pauli, effigiem itidem coloribus expressam fuisse docet, ubi de SS. Gervasio et Protasio sibi per visum oblatis loquitur: *Cum quadam, inquit, mihi tertia apparuerunt persona, quae similis esse Beato Paulo Apostolo videbatur: cuius me vultum pictura docuerat.* Hunc locum citavit Joannes Damascenus Oratione secunda de Imaginibus. Sanctus Joannes Chrysostomus Oratione in Sanctum Meletium, Antiochenos Christianos laudat, quod Sanctam eius Imaginem, et in annulorum circulis, et in Calicibus et phialis; et in thalamorum parietibus ubique exaraverint. Theodoreetus in Religiosa Historia cap. 26. ubi testatur, Sancti Simeonis Stylitae, Romae passim in officinarum propylaeis erectas fuisse imagines, ut hanc sibi tutelam ac praesidium adiungerent. Prudentius sexcentis fere in locis Imaginum cultum inculcat, praesertim in hymno περι στραγων.

III. Usum, cultumque Sacrarum Imaginum, non solum ante Septimam, sed ante Sextam quoque Synodum, in Ecclesia Graeca solemnem fuisse, probatur ex Collatione Sancti Maximi Martyris, quae extat inter Anastasii Bibliothecarii Collectanea, in qua haec leguntur: *Et in his surrexerunt omnes cum gaudio, et lacrymis, positisque in terra genibus, oratio facta est. Et unusquisque ipsorum sancta Evangelia, pretiosamque Crucem, et Imaginem Dei, ac Salvatoris nostri Jesu Christi, atque Dominae nostrae, quae illum peperit, Sanctissimae Dei Genitricis salutaverunt.* Idem probatur ex Sophronio Hierosolymorum Patriarcha in Oratione de Miraculis SS. Cyri et Joannis, ab VII. Synodo laudata. Antiquae igitur traditioni, et sapientissimorum Ecclesiae Patrum vestigiis inhaesit Leontius Neapolis Cypri Episcopus dum Sermone quinto contra Judaeos copiosissime cultum sacris Imaginibus delatum suffragio

et auctoritate comprobavit sua, et Judaeorum vindicavit calumniis. Simeon Thessalonicensis a septima Synodo Actione quinta laudatus: *Nos, inquit, Imagines hominum Sanctorum facimus ad recordandum et honorandum eos...* Sed et adorantes, non Imagines, sed eos qui per picturam indicantur, glorificamus: et hos non ut Deos, sed ut proprios servos, et amicos Dei, et fiduciam habentes intercedendi pro nobis. Sancti Joannis Damasceni Oratione de Imaginibus praeclera sunt adversus Iconomachos monumenta. Ex Oratione III. haec tantum verba describo, quae Ecclesiae doctrinam de cultu Imaginum a calumpnia vindicant: *Neque ego, inquit, tamquam Deum Imaginem adoro: sed per Imaginem, perque Sanctos, adorationem Deo atque honorem exhibeo, propter quem et amicos eius veneror et colo.* Huc etiam faciunt illa Patrum loca, ex quibus appetat, ad Imaginum conspectum tactumque vel miracula effecta, vel pietatem, animique commotiones excitatas fuisse. Ita per Edessenam Salvatoris nostri Jesu Christi Imaginem innumera miracula patrata fuisse, scribit Evagrius Lib. IV. *Historiae Ecclesiasticae.* Ita Sancta Maria Aegyptiaca ex intuitu Imaginis Sanctissimae Virginis resipuit statim, tantumque poenitentiae desiderium concepit, ut procul in deserta loca digressa, admirabile illud poenitentis animi exemplum posteris dederit; ut haec historia narratur in Actione VII. Synodi.

CAPUT II.

De Jesu Christi Imaginibus.

I. Inter reliquias sacras (1) Imagines, quin praestent ea, quae Jesum Christum Salvatorem nostrum referunt, nemo, ut arbitror, dubitavit. Infinitum porro foret, ac nimis operosum, si de singulis, quas vel antiquitas, vel miraculorum fama celebratissimas fecit, sermonem in-

(1) Trombelli, *De Cultu Sanctorum.* Dissertatio IX. Caput XXX. et seqq.

stituere vellem. Ab iis exordiar, quae non per symbola Christum exprimunt, sed illius vultum, et formam sub oculos ponunt. Quoad originem Imaginis, quae ad Abgarum missa dicitur, haec tradit S. Joannes Damascenus, de *Fide Orthodoxa Capite 17.* Cum Abgarus Edessenorum Rex pictorem misisset, qui Domini exprimeret effigiem, neque id pictor ob splendorem ex eius vultu emicantem assequi posset: Dominus ipse admoto divinae, vivificaeque faciei suae pallio, imaginem suam in eo depinxit, quem ad Abgarum misit, ut hac ratione desiderio eius satisfaceret. Cum Abgarus Iesu Christi Imaginem suscepisset eo honore, quo prosequi par erat munus eius, quem ut Deum colebat, auro ornatam supra Urbis suae Edessae portam exponi iussit, ut ingredientibus simul et egredientibus spectaculo esset, et venerationi, et sub ea figi auream laminam his incisam litteris jussit: *Christe Deus, qui in te sperat, a spe non excidit.* Tradit haec Constantinus Porphyrogenitus in *Narratione de non manufacta Christi Imagine Edesena.* Hinc merito in summa apud omnes existimatione ea habita est.

II. Sed Patrum, ac veterum historicorum sententias primum afferamus, quibus eorum opinio innitur, qui centent, re vera a Jesu Christo Domino per miraculum formatam fuisse eam, de qua agimus, Imaginem, atque ad Abgarum missa. Primum eius Imaginis a Christo ad Abgarum missae mentio invenitur in *Actis Samonae et Guriæ Martyrum Edessenorum*, quae non ita multo post eorum mortem anno Christi 306. conscripta sunt, et ipsius Bailleti iudicio ex Codice probato de prompta videntur. Id quoque testatur Evagrius, qui luculenter exsequitur, quid de ea Imagine a veteribus proditum sit; quid etiam vetustae traditioni vulgi opinio adiunxerit. Evagrii verba, utpote multa, non referimus. Praeterea mentionem eius facit Nicephorus Callistus Lib. 2. extremo capite septimo. In eunte saeculo VII. de eadem Imagine narrat Theophilactus Simocatta Lib. 2. *Historiarum* cap. 3. Afferuit quoque auctor vitae S. Stephani iubioris. His adiungendum est Theophanes Cerameus *Homilia*

20. de *Sanctis Imaginibus* pag. 129. ubi haec habet: *Ipse Dominus in Sindone formam suam sine opera manus impressit, et Abgaro Edessae toparchae misit.* Synodus Nicaena II. Oecumenica VII. quae *Act. 5.* eiusdem Imaginis testimonium protulit ad convincendos haereticos Iconoclastas. Apud Labbaeum tom. 7. Conc. pag. 579. et apud Harduinum tom. 4. pag. 315. His assentitur Haymo Episcopus Halberstadiensis Lib. 2. de *Christianarum rerum memoria* cap. 3. *Dominus faciem suam lineo panno impressit, et misit ad eum (Abgarum), ut qui propria forma videri non poterat, saltem per impressam imaginem videretur.* His adde Graecos Scriptores nec paucos, nec ignobiles, Georgium Cedrenum, Michaelem Glycam, Photium, Zonaram, Joannem Curopolatam, Constantionum Porphyrogenitum, aliosque a Jacobo Gretsero laudatos in *Syntagmate de Imaginibus non manu factis* cap. 5. opp. tom. XV. et ab Augustino Calcagnino in *Observationibus Historicis de Imagine Abgari.*

III. Nemo porro tot tamque praeclaris viris affirmantibus, nemo, inquam, e veteribus huic traditioni adversatus est, adeo ut universalis quodam modo, et a Doctrinibus omnibus approbata ea esset; usque dum revocatis saeculo XVI. in dubium aliis traditionibus, de hac quoque dubitatum est a nonnullis audacioribus criticis. Edessae fuit imago haec usque ad medium saeculum X. et annum Jesu Christi 994. quo anno ab Edessenis Imperatori Constantino VIII. tradita, Constantinopolim translata est, et in *Phari templo*, ut ait Constantinus Porphyrogenitus, reposita ad gloriam fidelium, et custodiam Imperatorum, et ad tutelam totius Civitatis, et status Christianorum. Translationis dies, qui fuit sextus decimus Augusti, quotannis deinde a Graecis rite celebratus est. In eorum Menologio ad memoratum diem 16. Augusti ita legitur: *Commemoratio formae non manu factae Domini et Dei Salvatoris nostri Jesu Christi ex Urbe Edessa egressae, in hanc a Deo servatam et regiam Urbem deportatae.* In Menao autem ita: *Reportatio ex Edessa non manufactae Imaginis Domini nostri Jesu Christi.* Tandem singulari Dei

providentia factum est, ut Romam Christianae Religionis sedem ac domicilium perferretur, ubi hactenus colitur in titulo S. Silvestri, ut ait Baronius, qui tamen nec tempus translationis notat, nec occasionem.

IV. Nunc de ea Christi Imagine, quam Veronicam appellant, sermonem instituamus. Dum Salvator noster Jesus Christus, mortem in Cruce proxime subiturus, eamdem Crucem humeris deferret, spineam coronam in capite gestans, ideoque ob manantem ex vulneribus sanguinem, faciem undique foedatam haberet, illi occurrit pia mulier, et velum, quo sudorem, et fluentem sanguinem tergeret, vultui apposuit, in quo quidem velo expressa remansit eiusdem Divini Vultus species, ideoque Christum referens, qualis erat, dum *languores nostros tulit, ac dolores nostros portavit*: quod quidem velum a pia illa muliere diligenter custoditum, et obtentum deinde a fidelibus, diu servatum est: aliquot denique elapsis saeculis Romam delatum, et honorificentissime servatum est. Quod spectat ad piam illam feminam Veronicam, nonnulli dubitare coeperunt; tum quia tota retro antiquitate Veronicae nomen ignotum est, et primi, qui historiam vulgarunt saeculo XII. piam ipsam mulierem non Veronicam, sed Venicem, aut Veronicem, aut Berenicem appellant; tum quia licet Veronicae, tamquam piae et sanctae feminae, nomen reperiatur in Martyrologio Galesinii, non reperitur tamen in Martyrologio Romano correcto et ampliato per Cardinalem Baronium. Cumque ipsum Sudarium Veronicæ nomine fuerit appellatum a Nicolao IV. in suis litteris Apostolicis datis idibus Aprilis 1290.; et complures praeterea Pontifices, Clemens videlicet VI. VII. et Gregorius XIII. aliisque sacro-sanctum Sudarium Veronicam dixerint, et consimili modo loquatur Matthaeus Parisiensis in sua *Historia* sub initio Henrici III. Anglorum Regis, ubi postquam narravit supplicationem, seu Processionem ab Innocentio III. institutam, in qua Jesu Christi Domini effigies delata est a Basilica S. Petri ad hospitale S. Spiritus, haec habet de Effigie: *Effigiem vultus Domini, quae Veronica*

dicitur: nec dissimilis sit loquendi modus Benedicti Canonici in Ordine Romano apud Mabillonum in Museo Italico tom. 2. pag. 122. Postea venit ad Sudarium Christi, quod vocatur Veronica; ex his nonnulli sibi persuaserunt verisimile admodum esse, ut verba *Vera Icon* (vera imago) exigua litterarum transpositione in *Veronicam* evaserint. Ita Tillemont in *notis ad vitam Jesu Christi*, not. 33. legi etiam potest Mabillonum in *Itinere Italico* tom. 1. pag. 86. At sive Veronica fuerit pia semina, quae Sudarium faciei Domini admovit, sive Veronica unum et idem sit cum ipso Sudario; certum est Sudarium insignissimam esse Reliquiam, et multis abhinc saeculis cultum in Basilica Vaticana obtinuisse.

V. Extant in Tabulario Vaticano monumenta multa admodum authentica pro Sancta hac Salvatoris Imagine. Jacobus Grimaldus Tabularii custos, et publicus Notarius, sancte profitetur, se illa summa fide collegisse; idque publico scripto in vulgus edidit, signavitque manu propria in pervigilio S. Andreae anni 1612. his verbis: *Ita est, ego Jacobus Grimaldus manu propria. In primo, quod affert, monumento, reperitur, anno 705. primo Pontificatus Joannis VII. Pontificem hunc aedificasse in vetusta S. Petri Basilica magnificum sacellum, cuius muri condecorati egregiis picturis opere tessellato, varias Domini Nostri et S. Petri historias referebant. Anastasius Bibliothecarius, et Petrus Mallius, Canonicus S. Petri qui Basilicae huius historiam executus est hoc argumentum indicant pietatis Joannis VII. erga divinam Faciem Jesu Christi. Coelestinus III. aeneas ianuas Sacello affixit, in quo Jesu Christi Imago servabatur. Innocentius III. mentionem facit solemnissimae supplicationis, quotannis fieri solitae prima Dominica post Epiphaniam, in qua gestabatur Imago Jesu Christi ex Ecclesia Sancti Petri ad Xenodochium Sancti Spiritus. In Epistolis quoque, datis ab Honorio III. ad idem S. Spiritus Xenodochium anno 1222. Pontificatus sui octavo, de hac supplicatione loquitur, tamquam de re vetustissima et celeberrima. Nolim pariter hic praeterire, Urbanum V. ad S. Petri*

Cathedram evectum anno 1362. diploma scripsisse Episcopo Aretino, in quo notat dies, in quibus coram populo exponebatur Salvatoris Imago. Praeter auctoritatem Pontificum, adducit idem Grimaldus vetera Martyrologia Basilicae Vaticanae, instrumenta, et diplomata, et Codices manu scriptos, in quibus sacrae huius Imaginis mentione fit. De hac Imagine mentionem agunt Methodius Tyrriorum Episcopus, apud Marianum Scotum Lib. 2. *Chronicon ad annum Christi 39.*; Petrus quoque Monachus Cassinensis, qui anno 1140. cessit e vita, in Libro Ms. de locis sanctis apud Mabillonum. Tom. 1. Musei Italici de eadem Imagine mentionem facit. Constantinus Porphyrogenitus, in *Oratione apud Lipomanum*; Mutium Justinopolitanum, Petrum Galesinum, et Christianum Adricomium. Jacobus Pamelius in *Apologeticum Tertulliani* cap. 12. num. 184. pag. 93. ita ad rem nostram loquitur: *Effigies Christi quam Veronicam appellant, Romae extat, tanta in veneratione, ut de illa dubitare posthac, non modo miracula non permittant, sed nec aspectus ipse.* Consule Jacobum Gretserum. Tom. XV. opp. in eius autem cap. 16. et seqq. plura cumulantur de hac sacra effigie Christi Domini adversus Casaubonum et Hospiniatum, et de cultu eidem a multis saeculis adhibito.

CAPUT III.

De symbolicis Iesu Christi Imaginibus.

1. Plures procul dubio (1) apud antiquos Christianos fuere allegoricae, et typicae Domini Jesu Imagines, at tres praeterea: Boni Pastoris, Agni, et Piscis, quibus quartam adiungere facile possumus, et prima, e postrema graeci Alphabeti littera, idest A et Ω, expressam. In vitreis Calicibus in Christianorum Coemeteriis repetitis pictas Boni Pastoris Imagines conspicimus; de qui-

(1) Trömbelli, *De cultu Sanctorum*. Dissertatio XI. Caput LXVI, et seqq.

bus quidem Imaginibus laudatissimum librum scripsit eruditissimus Philippus Buonarroti. Porro in his crebro sub Pastoris symbolo expressum videmus Dominum Jesum: ideoque vel oves custodientem, vel unam ex iis impositam humeris deferentem: quae quidem Imagines manifesto respiciunt vel ad versiculum undecimum et subsequentes Capitis decimi Joannis, vel ad versiculum vigesimumprimum Capitis decimiertii Epistolae ad Hebreos. In Coemeteriis quoque eamdem Imaginem saepissime occurrere testantur Boldettus, et Marangoni, et ante eos Bosius, et Aringhius. Repetita ea quoque est tam crebro in Sarcophagis Christianis, ut necesse non sit exempla adducere. Licebat scilicet Christianis ea sub specie Iesum Dominum representare, quia ea bonitatem erga nos suam maxime indicat, et possit vicissim gratum animum alque amorem nostrum. Ea quoque specie se interdum visendum exhibuit idem Christus. Hinc Perpetua, vetustissima Martyr, extasi absorpta haec ait: *Vidi (apud Ruinartum).... hominem canum, sedentem in habitu pastoris, grandem, oves mulgentem: et circumstantes candidatos millia multa.*

II. Specioso quidem Agni titulo Christus Jesus a Joanne Baptista primum salutatus est, et haud alio subinde nobiliore: quare Agni symbolo a Joanne Apostolo passim in Apocalypsi mysticis potius verbis, quam coloribus Christi Salvatoris adumbratur. Nec minus igitur antiqua, nec minus celebris inter symbolicas Christi Imagines ea est, qua Christus Dominus Agni specie expressus est. A primis usque Ecclesiae Saeculis id apud Christianos fuisse usitatum, manifesto docemur a frequenti harum Imaginum in vetustis coemeteriis copia. Perstisset vero deinceps eum morem, cum alia multa comprobant, tum illae Imagines indubitate commostrant, quae in musivis veterum picturis supersunt adhuc. Ciampinus *Vetera monumenta part. 2. cap. 9. tab. 18.* Agni Imaginem affert in aede Sancti Vitalis Ravennae iampridem pictam. Ecclesiam S. Marci Romae erectam, picturis ornatam fuisse Ciampinus pariter docet ibidem

pag. 119. atque in ea quidem visitur adhuc Agnus Iesum Christum repraesentans tab. 37. pag. 122. Paschalem I. in aede S. Praxedis et Caeciliae sub eadem Agni effigie Christum indicasse compertissimum fit ex Imaginibus, quas aere expressas idem Ciampinus tab. 62. p. 160. evulgavit.

III. Jesum Christum insuper Symbolica etiam Piscis Imagine suisse indicatum, minime dubito. Id vero aper-tissime indicat Optatus Milevitanus Libro contra Parmenianum verbis istis: *Hic est piscis, qui in Baptismate per invocationem fontalibus undis inseritur, ut quae aqua fuerat, a pisce etiam piscina vocetur. Cuius piscis nomen secundum appellationem graecam in uno nomine per singulas literas turba Sanctorum nominum continet, ρχθδς, quod est Latine: Jesus Christus Dei filius Salvator.* Nec praetermittendus hic est Paulinus Epistola 53., qui *Piscis* item nomine Jesum Christum appellans, haec habet: *Quos quinque panibus, inquit, et duobus piscibus, panis ipse verus, et aqua viva, piscis Christus explevit.* Praeterea Christi Jesu nomen variis item formis, ac notis pia antiquorum Christianorum manu excultum est, sed Graecis duabus illis praecipue Α et Ω, prima videlicet, ac postrema graecis ipsius alphabeti litteris exaratum conspicitur. Quapropter sacrosanctum Jesu Christi nomen, quod graecis istis duabus notis exprimitur, Crucis quoque mysterio, honoris gratia Christiani obsignabant. S. Hieronymus libro secundo in Jovinianum n. 18. col. 267. tom. 2. edit. Veronae. Docet, inquit, Apostolus scribens ad Ephesios, *Deum praeposuisse in adimpletione temporum recapitulare omnia, et ad principium retrahere in Christum Jesum, quae sunt super coelos, et super terram.* Unde et ipse Salvator in Apocalypsi Joannis: *Ego sum, inquit, Alpha et Omega, initium et finis. Aeternitatem Verbi in iis verbis designatam delegunt alii. Sic ut enim Alpha litterarum nulla precedit, ita et Filium Dei nulli secundum constat esse.*

CAPUT IV.

De cultu ac veneratione Sanctae Crucis.

I. Sancti Patres, Ecclesiae Magistri (1) et Doctores, iis nominibus et epitethis passim afficiunt et cohonestant Crucem, ut facile appareat, eam a nobis religiose honoram esse, si a priscis illis Patribus non deflectere, sed potius vestigia nostra, in illorum vestigiis ponere velimus: fieri enim non potest, ut Crux, quam tantis laudibus cumularunt, totque praeconiis extulerunt, eorumdem iudicio non sit res summo honore dignissima. S. Hieronymus in Epistola CVIII. ad Eustochium Part. II. tom. 1. pag. 697. iter describens Paullae eius matris iam defunctae, quo peragratis sacris Judeae locis, atque Aegypto Alexandriam usque, in Bethleem consedit, de cultu ab eadem prestito vivificae Cruci, per quam Salvator hominum nos redemit, sic loquitur: *Cuncta loca tanto ardore ac studio circuivit, ut nisi ad reliqua festinaret, a primis non posset abduci. Prostrataque ante Crucem, quasi pendente Dominum cerneret, adorabat. Sanctus Joannes Chrysostomus de Cruce et Latrone: Crux, inquit, prius condemnationis et supplicii nomen erat; et nunc res est venerabilis ac desiderabilis. Crux antea dedecoris et poenae, argumentum erat; nunc gloriae et honoris occasio. Quodque Crux sit gloria, audi Christum dicentem: Pater clarifica me gloria, quam habui apud te ante mundi constitutionem; gloriam Crucem nominans. Crux caput nostrae salutis. Crux infinitorum bonorum argumentum. Propter hanc nos qui prius inglorii et reieoti eramus, nunc in filiorum ordinem recepti sumus.... Haec ab errore nos liberavit. Haec ad veritatem adduxit. Haec reconciliationem Dei cum hominibus instituit. Haec nos ex profundo malitiae creptos, in ipsum virtutis fastigium eduxit.... Vides quomodo Crux sit nobis festum, quod propter Crucem nos festum celebrare iu-*

(1) Borgia, De Cruce Vaticana. Caput VII.